

2012. gada 1. jūnijā

Pozīcijas ziņojums par priekšlikumiem maksātnespējas sistēmas uzlabošanai

1. Kopsavilkums

ĀIPL ir secinājusi, ka Maksātnespējas likuma pilnveidošana pati par sevi nenodrošina tiesisku un caurskatāmu maksātnespējas procesu norisi. Maksātnespējas procesu sistēmas kvalitāti nosaka, ne tikai likuma normas, bet arī šo normu piemērošanas prakse, kuras veidošana ir tiesu, maksātnespējas procesa administratoru (turpmāk- maksātnespējas administratori) un Maksātnespējas administrācijas rokās. Īpaši būtiska ir maksātnespējas administratoru loma, jo likums administratoriem piešķir plašas pilnvaras un administratoru rīcība būtiski ietekmē gan parādnieku, gan ar procesu saistīto kreditoru intereses.

ĀIPL ir sagatavojusi priekšlikumus, kas ļaus uzlabot maksātnespējas administratoru darbības tiesiskumu un palielinās uzticamību maksātnespējas administratoru institūtam Latvijā, kā arī ir sagatavojusi priekšlikumus par papildus nepieciešamajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā, lai kopumā uzlabotu maksātnespējas procesu regulējumu.

2. Rekomendācijas

Maksātnespējas jomā Latvijā joprojām ir problēmas, kas apdraud investīciju drošību. Lai uzlabotu maksātnespējas sistēmu Latvijā, ir jāuzlabo gan normatīvais regulējums, gan arī jāmaina institucionāla sistēma.

Ierosina izskatīt iespēju veikt šādas izmaiņas institucionālajā sistēmā:

- Noteikt, ka maksātnespējas administratori ir tiesu sistēmai piederīgas personas;
- Noteikt, ka maksātnespējas administratori savā darbība pielīdzināti valsts amatpersonām

Vienlaikus ierosinām izvērtēt šādus uzlabojumus Maksātnespējas likumā:

- Paredzēt, ka viens no Maksātnespējas likuma mērķiem ir kreditoru kopuma aizsardzība;
- Precizēt nodrošinātā kreditora statusu;
- Paredzēt administratora nomaiņu pārejot no tiesiskās aizsardzības procesa un juridiskas personas maksātnespējas procesu;
- Paredzēt, ka maksātnespējas administratoram ir atzinumam par tiesiskas aizsardzības pasākumu plānu ir jābūt pamatotam;
- Noteikt parādnieka pārstāvju civiltiesisko atbildību par juridiskas personas maksātnespējas procesa pieteikuma savlaicīgu neiesniegšanu;
- Precizēt nodrošinātā kreditora tiesības uz ieķīlātās mantas realizācijas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem;
- Atcelt termiņa ierobežojumu kreditora prasījuma iesniegšanai maksātnespējas procesā;

- Pagarināt termiņu trūkumu novēršanai kreditora prasījumos;
- Paredzēt administratoram tiesības apstrīdēt prasījumus, kas pamatoti ar tiesas nolēmumu;
- Precizēt kreditora statusu gadījumā, ja tiesa tiek skatīts strīds par tiesībām;
- Uzlabot kārtību, kādā kreditors saņem informāciju par prasījuma atzīšanu;
- Precizēt kārtību, kādā citi kreditori var apstrīdēt kreditora prasījuma atzīšanu;
- Paredzēt kreditora pieaicināto personu dalību kreditoru sapulcē;
- Precizēt balsošanas kārtību kreditoru sapulcē par jauna administratora kandidāta ieteikšanu;
- Paredzēt, ka maksātnespējas administratoram juridiskās personas maksātnespējas procesā netiek izmaksāta atlīdzība, ja administrators ir atcelts par neefektīvu darbību.

3. Pamatojums

Vairāku gadu garumā Latvijā ir veikts darbs pie maksātnespējas regulējuma pilnveidošanas, kas vainagojās ar jauna Maksātnespējas likuma pieņemšanu 2010.gadā (spēkā no 2010.gada 1.novembra). Šobrīd Tieslietu ministrijas izveidota darba grupa strādā pie Maksātnespējas likuma pilnveidošanas un Tieslietu ministrija ir sagatavojusi virzīšanai uz Saeimu grozījumus Maksātnespējas likumā (izsludināti Valsts Sekretāru sanāksmē 2012.gada 8.martā).

Maksātnespējas regulējums un kopējā maksātnespējas procesu sistēma ir svarīgs uzņēmējdarbības vides elements, no kura ir atkarīga investīciju drošība Latvijā. Tāpēc Ārvalstu investoru padome Latvijā (ĀIPL) ir piedalījies gan pašreiz spēkā esošā Maksātnespējas likuma projekta apspriešanā 2010.gadā, gan arī nākusi klajā ar savu viedokli par Tieslietu ministrijas šobrīd sagatavotajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā.

ĀIPL augstu vērtē Latvijas valsts institūciju paveikto maksātnespējas procesa sistēmas uzlabošanā un jaunā Maksātnespējas likuma pieņemšana ir būtisks solis, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Tomēr komersanti ar ārvalstu kapitālu, kuri apvienojušies ĀIPL savā ikdienas darbībā joprojām saskaras ar maksātnespējas procesu sistēmas nepilnībām.

Izvērtējot esošo Maksātnespējas likuma un citu normatīvo aktu regulējumu, ĀIPL ir nonākusi pie secinājuma, ka ir nepieciešamas šādas izmaiņas maksātnespējas sistēmā:

1. MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRATORU STATUSA MAIŅA

1.1. Maksātnespējas administratoru iekļaušana tiesu sistēmā

- ĀIPL ierosina noteikt likumā, ka maksātnespējas administratori ir tiesu sistēmai piederīgas personas.

Pašlaik maksātnespējas administratori ir fiziskās personas, kuras ir saņēmušas valsts vārdā izdotu sertifikātu par tiesībām praktizēt maksātnespējas administratora statusā.

Likums pēc iecelšanas attiecīgajā maksātnespējas procesā administratoram dod tiesības pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, kā arī pieņemt lēmumus, kas ietekmē trešo personu (kreditoru) intereses.

Diemžēl ĀIPL sastāvā esošo komersantu pieredze liecina, ka maksātnespējas administratoru rīcība joprojām mēdz būt neparedzama, juridiski nekorekta un dažkārt ir šaubas par administratoru objektivitāti. Par problēmām maksātnespējas administratoru darba kvalitātē liecina arī

oficiālā Maksātnespējas administrācijas statistika. 2011.gadā Maksātnespējas administrācija ir saņēmusi 406 sūdzības par administratoru rīcību un 116 gadījumos ir konstatējusi normatīvo aktu pārkāpumus. Turklāt sūdzību skaitam ir tendence pieaugt, neskatoties uz to, ka ir samazinājies kopējais maksātnespējas procesu skaits (2010.gadā 347 sūdzības, 2009.gadā 210 sūdzības, 2008.gadā 100 sūdzības). 28 gadījumos 2011.gadā Maksātnespējas administrācija ir vērsusies tiesā par administratoru atcelšanu no maksātnespējas procesa dažādu smagāku pārkāpumu dēļ, t.sk. dēļ atrašanās interešu konflikta situācijā vai sakara ar pamatotām šaubām par administratora objektivitāti.¹

ĀILP ieskatā viens no būtiskākajiem trūkumiem maksātnespējas administratoru darbības regulējumā ir apstākļi, ka maksātnespējas administratoram faktiski ir piešķirta liela vara maksātnespējas procesu vadīšanā, taču administratoru vieta institucionālajā sistēmā nenodrošina pienācīgu kontroles mehānismu, lai šī vara tiktu izmantota godprātīgi un profesionāli. De facto administratori jau šobrīd ietilpst tiesu sistēmā, jo:

- 1) maksātnespējas administratori attiecīgajā procesā tiek iecelti ar tiesas nolēmumu
- 2) maksātnespējas administrators vadot maksātnespējas procesu pēc būtības izpilda tiesas spriedumu par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.
- 3) maksātnespējas procesā administratoram ir piešķirta ievērojama lēmumu pieņemšanas vara un tiesības rīkoties ar svešu mantu, un šīs varas avots ir nevis privāta griba (kā tas, piemēram, ir gadījumā, kad SIA dalībnieki ieceļ valdi), bet publiskās varas nesēja (tiesas) nolēmums.

Būtisks priekšnoteikums tiesiska maksātnespējas procesa norisei ir maksātnespējas administratora neatkarība un neitralitāte, kas ir tiesu varas neatņemama un ar likumu aizsargāta vērtība. Juridiski nebūdami tiesu sistēmas sastāvdaļa, administratori neizjūt atbildību, ko uzliek tiesu varas pārstāvēšana un rīkojas kā privātpersonas. Iekļaušana tiesu sistēmā nozīmētu administratoru darbības reglamentāciju atbilstoši tiesu sistēmai raksturīgajiem principiem: tiesu sistēmai raksturīgajai disciplināratbildības piemērošanas kārtībai, amata pretendentu atlases kritērijiem, amatu savienošanas ierobežojumiem, vienotai profesionālajai pašpārvaldei, vienotiem profesionālās ētikas standartiem utml.

1.2. Maksātnespējas administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām

- Nosakot, ka maksātnespējas administratori ir tiesu sistēmai piederīgas personas, ĀIPL vienlaikus ierosina paredzēt, ka maksātnespējas administratori savā darbībā ir pielīdzināti valsts amatpersonām.

Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām no vienas puses uzlabos administratoru neitralitāti un uzraudzības efektivitāti, no otras puses ļaus administratoriem efektīvāk pildīt savus amata pienākumus.

Valsts amatpersonām raksturīgie amatu savienošanas noteikumi (kurus būtu jāpielāgo maksātnespējas administratoru darbības specifikai) pasargā

¹ http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/info_medijiem/204/

amatpersonas no interešu konflikta riskiem, kā arī nodrošina profesionālāku pienākumu veikšanu. Šobrīd maksātnespējas administratoriem likumā nav noteikti vispārīgi amata savienošanas ierobežojumi (izņemot, tos, kas attiecas uz katru atsevišķo procesu). Tā rezultātā maksātnespējas administratori mēdz savienot maksātnespējas administratoru pienākumu pildīšanu ar darbību citās jomās (pārsvārā juridiskās). No vienas puses tas izraisa lielāku interešu konflikta risku maksātnespējas procesā, jo ir lielāka iespēja, ka administratoram ir kādas attiecības ar procesā iesaistītajām personām. No otras puses apstāklis, ka daļai no maksātnespējas administratoriem maksātnespējas procesu administrēšana ir tikai viena no profesionālajām aktivitātēm (dažkārt ne galvenā), noved pie tā, ka cieš administratora kvalifikācija un līdz ar to arī maksātnespējas procesa kvalitāte. Bez tam apstāklis, ka maksātnespējas procesu administrēšana faktiski var būt tikai kā papildus profesionālā nodarbošanās, maksātnespējas administratoru motivē darboties profesionāli daudz mazāk, nekā tad, ja tā būtu vienīgā profesionālā nodarbošanās.

Ņemot vērā to, ka maksātnespējas administratorus amatā ieceļ tiesas un administratori izmanto likumā piešķirtu varu, šīs varas ļaunprātīga izmantošana nozīmē valsts varas diskreditēšanu. Pielīdzināšana valsts amatpersonām nozīmētu administratoru amata noziegumu kvalificēšanu atbilstoši Krimināllikuma XXIV nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” pantiem, kā arī šos nodarījumus izmeklētu Korupcijas novēršanas un apkarošanas dienests.

Pielīdzināšana valsts amatpersonām vairāk aizsargātu administratoru neatkarību un neaizskaramību pildot amata pienākumus (piemēram, šobrīd administratorus neaizsargā Krimināllikuma XXII nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret pārvaldības kārtību” ietvertās normas).

2. GROZĪJUMI MAKSĀTNESPEJAS LIKUMĀ

2.1. Kreditoru kopuma interešu ievērošana, kā viens no Maksātnespējas likuma mērķiem

- ĀIPL ierosina Maksātnespējas likuma (turpmāk- ML) 1.pantu izteikt šādā redakcijā: *1.pants Likuma mērķis „Likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, aizsargājot kreditoru kopuma intereses un piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.*

Kreditoru kopuma interešu aizsardzība ir fundamentāls maksātnespējas tiesību princips, kas vērsts uz visu parādnieka kreditoru interešu ievērošanu maksātnespējas procesā, ievērojot atsevišķo kreditoru statusu un prioritāti. Šī principa norādīšana ML mērķī sekmētu likuma normu saprātīgu piemērošanu, atbilstoši kreditoru kopuma interešu principam.

2.2. Nodrošinātā kreditora statuss

- ĀIPL ierosina precizēt ML 7.pantu, tieši atrunājot, ka nodrošinātā kreditora statuss ir arī parādnieka lietu tiesiskajiem kreditoriem, gadījumos, kad parādnieks ir ieķīlājis savu mantu par labu trešo personu saistību nodrošināšanai.

Civillikuma Lietu tiesību noteikumi paredz iespēju personai ieķīlāt mantu ne tikai, lai nodrošinātu savu saistību izpildi, bet arī dot ķīlu par labu trešo personu saistībām. Šāda iespēja ļauj elastīgāk piemērot dažādus komersantu un fizisko personu finansēšanas modeļus un Latvijā šāda prakse ir sastopama ar vien biežāk.

Trešās personas saistību neizpildes gadījumā ķīlas devējam ir tiesības apmierināt savu prasījumu, pārdodot ieķīlāto mantu Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) ietvaros. Savukārt, ML 7.panta norma viennozīmīgi nenorāda uz to, ka ķīlas devēja nodrošinātā kreditora statusu un attiecīgi tiesībām uz ieķīlātās mantas pārdošanā iegūtajiem līdzekļiem. Arī tiesu prakse šajā jautājuma ir dažāda, dažkārt neatzīstot nodrošinātā kreditora tiesības un tādējādi mazinot ķīlas, kā saistību nodrošinājuma nozīmi.

ML 7.panta precizēšana ļaus izvairīties no neviendabīgas tiesu prakses, kā arī veicinās paredzamu un drošu ķīlas tiesību izmantošanu investīciju aizsardzībai.

2.3. Administratora nomaiņa pārejot no TAP uz maksātnespējas procesu

- ĀIPL ierosina svītrot ML 25.panta 2.punktā vārdus „izņemot šā likuma 59.panta trešajā daļā minēto gadījumu”, kā arī svītrot ML 59.panta trešo daļu.

ML 59.panta trešā daļa paredz, ka gadījumā, ja parādniekam, izbeidzot tiesiskās aizsardzības procesu, vienlaikus uzsāk juridiskas personas maksātnespējas procesu, šajā procesā pienākumus turpina pildīt tas pats administrators, kurš tos pildījis tiesiskās aizsardzības procesā.

Šāds regulējums, lai arī vērsts uz procesa ekonomiju, tomēr rada būtiskus interešu konflikta riskus. Saskaņā ar ML XVII nodaļas noteikumiem, administratoram juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un jebkādu rīcību ar parādnieka mantu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Ja parādnieks ir pārgājis no tiesiskās aizsardzības procesa uz maksātnespējas procesu, pārbaude aptver arī tiesiskās aizsardzības procesa laiku, kurā administratoram bija pienākums uzraudzīt parādnieku (ML 50.pants). ML 29.pants vispārēji nosaka administratora atbildību par zaudējumiem, kas kreditoriem un citām personām var rasties arī nepienācīgi pildot pienākumus tiesiskās aizsardzības procesā. Līdz ar to administrators, veicot parādnieka pārbaudi, pastarpināti vērtē arī savu rīcību parādnieku tiesiskās aizsardzības procesa uzraudzīšanas laikā un, ņemot vērā savas atbildības risku, var nebūt ieinteresēts atklāt tādas pārkāpumus, kurus administratoram vajadzēja piefiksēt jau tiesiskās aizsardzības procesa laikā.

Praksē ML 59.panta trešās daļas norma tiek arī ļaunprātīgi izmantota, lai formāli uzsākot tiesiskās aizsardzības procesu, pēc tam mērķtiecīgi pārietu uz maksātnespējas procesu ar tajā vēlamu administratoru. Šo tendenci ir atzinusi arī Maksātnespējas administrācija, kā vienu no savas uzraudzības prioritātēm 2012.gadā nosakot to maksātnespējas procesu pārbaudi, kur parādnieks pirms tam ir bijis tiesiskās aizsardzības procesā un salīdzinoši

ātri notikusi pāreja uz juridiskās personas maksātnespējas procesu.²

2.4. Administratora atzinums par TAP plānu

- ĀIPL ierosina izteikt ML 43.panta pirmo daļu šādā redakcijā: *(1) Pirms tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanas tiesā administrators sagatavo pamatotu atzinumu par šo plānu un tā spēju nodrošināt parādnieka maksātnespējas atjaunošanu.*

Saskaņā ar ML 43.panta otro daļu, administrators atzinumā par tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu sniedz vērtējumu par plāna atbilstību 38., 40. un 42.panta prasībām. Praktiski atzinumā administrators norāda vai plānā ir iekļauta visa likumā noteiktā informācija un vai plāns ir saskaņots ar kreditoriem likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar CPL 341.⁶panta trešo daļu, to pašu pārbauda tiesa, lemjot par tiesiskās aizsardzības pasākumu plāna apstiprināšanu. Administratora atzinums bieži vien būtībā ir formāls un administratora pienākumi, sastādot atzinumu, dublē tiesas kompetenci.

Neskatoties uz to, ka administratora uzdevums ir uzraudzīt parādnieku un sekmēt kreditoru interešu aizsardzību, administratoru attieksme pret parādnieka izredzēm atjaunot maksātnespēju bieži vien ir bijusi nekritiska, par ko liecina maksātnespējas reģistra statistika. Kopš 2008.gada Latvijā ar tiesas spriedumu ir pasludināti 56 tiesiskās aizsardzības procesi, un, lai gan viens no priekšnoteikumiem procesa pasludināšanai ir bijis pozitīvs administratora atzinums, tikai 1 no tiem līdz šim ir beidzies ar tiesiskās aizsardzības pasākumu plāna izpildi.³

Lai sekmētu tiesiskās aizsardzības procesa piemērošanu parādniekiem, kuriem ir izredzes atjaunot maksātnespēju, ka arī administratoru līdzatbildību par tiesiskās aizsardzības procesa izdošanos, likumā ir jānosaka administratora pienākums vērtēt arī parādnieka izredzes atgūt maksātnespēju.

2.5. Parādnieka pārstāvju civiltiesiskā atbildība par maksātnespējas pieteikuma savlaicīgu neiesniegšanu

- ĀIPL ierosina paredzēt parādnieka valdei civiltiesisko atbildību par savlaicīgu maksātnespējas pieteikuma neiesniegšanu.

Saskaņā ar ML 60.panta trešo daļu, parādniekam ir pienākums iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no šā likuma 57.panta 5., 6. vai 9.punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. Par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu ir paredzēta administratīva atbildība, saskaņā ar Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁵panta noteikumiem.

Praksē administratīvā atbildība tiek piemērota reti un nedarbojas kā pietiekami iedarbīgs stimuls komersantiem un to likumiskajiem pārstāvjiem savlaicīgi iesniegt maksātnespējas pieteikumu. Tā rezultātā kreditoru kopums cieš ievērojamus zaudējumus, jo novēlota maksātnespējas procesa uzsākšana nozīmē mazākas iespējas kreditoriem atgūt savus prasījumus.

² <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/>

³ https://www.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=549

Nepastāvot reālām un neizbēgamām sankcijām par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu, parādnieka pārstāvji mēdz apzināti novilcināt maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu, lai maksātnespējas procesā apgrūtinātu mantas atgūšanu, saskaņā ar ML 96.-99.panta noteikumiem (darījumu apstrīdēšana, samaksāto summu atprasīšana un zaudējumu piedziņa).

Lai veicinātu parādnieka likumisko pārstāvju savlaicīgu rīcību juridiskās personas maksātnespējas pieteikuma iesniegšanā, ML ir jāparedz parādnieka likumisko pārstāvju civiltiesiska atbildība par zaudējumiem, kas radušies sakarā ar novēlotu maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu vai neiesniegšanu vispār. Pasaules prakse ir pierādījusi, ka civiltiesiskās sankcijas ir daudz efektīvākas par administratīvajam un krimināltiesiskajām.

2.6. Ieķīlāto prasījumu piedziņā iegūto līdzekļu sadale

- ĀIPL ierosina ML atrunāt administratora rīcību ar ieķīlātiem debitoru parādiem, kā arī šo parādu piedziņas rezultātā iegūtās naudas sadali. Par rīcību ar ieķīlātajiem debitoru parādiem administratoram būtu jāvienojas ar nodrošināto kreditoru, savukārt visi ienākumi no šo parādu realizācijas, neatkarīgi no realizācijas veida (pārdodot vai piedzenot), pēc realizācijas izmaksu atskaitīšanas ir novirzāmi nodrošinātā prasījuma segšanai.

Saskaņā ar ML 65.panta 6.punktu, administrators atgūst debitoru parādus un veic tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai. Saskaņā ar Komerčķīlas likuma 3.panta noteikumiem, debitoru parādi var būt komerčķīlas priekšmets. ML 116.pants regulē ieķīlātas mantas pārdošanu, un tas attiecas arī uz ieķīlātiem debitoru parādiem, ja tie maksātnespējas procesā tiek cedēti. Šādā gadījumā ienākumi tiek novirzīti nodrošinātā kreditora prasījumu segšanai. Taču likums klusē par ieķīlātu parādu piedziņu. Ņemot vērā ķīlas būtību, arī ieķīlāta parāda piedziņas rezultātā iegūtie līdzekļi ir jānovirza nodrošinātā prasījuma segšanai, pretējā gadījumā zūd jēga ieķīlāt debitoru parādus, kā arī nodrošinātā prasījuma apmierināšana maksātnespējas procesa kļūst atkarīga nevis no nodrošinājuma pastāvēšanas, bet veida kāda tiek realizēta ieķīlāta manta t.i., vai debitors izpilda saistību pret parādnieku vai prasījums tiek cedēts.

2.7. Kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņš

- ĀIPL ierosina atcelt 6 mēnešu termiņa ierobežojumu kreditoru prasījumu iesniegšanai juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar ML 73.panta pirmo daļu, kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. ML 73.panta otrā daļa pieļauj kreditoru prasījumu iesniegšanu arī pēc šī termiņa, taču ar nosacījumu, ka tas tiek izdarīts termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā

sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šī termiņa kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

No vienas puses saīsinātie kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņi ir vērsti uz apgrozības ātruma palielināšanu un tiesiskās noteiktības radīšanu maksātnespējas procesā. No otras puses aplūkojot šos ieguvumus no kreditoru interešu ierobežošanas viedokļa, nākas secināt, ka ieguvums nav samērīgs ar negatīvajām sekām, kas *kreditoram* rodas nokavējot 6 mēnešu termiņu prasījuma iesniegšanai, jo īpaši gadījumos, kad maksātnespējas process objektīvu apstākļu dēļ ilgst ilgāk nekā 6 mēneši.

2.8. Trūkumu novēršanas termiņš kreditoru prasījumiem

- ĀIPL ierosina pagarināt termiņu, kādā kreditoriem ir jānovērš administratora konstatētie trūkumi pieteiktajā prasījumā. Šo termiņu nosaka administrators, bet tas nevar būt īsāks par 15 un garāks par 30 dienām.

Šobrīd ML 74.panta otrā daļa paredz, ka administrators nekavējoties nosūta kreditoram lūgumu piecu dienu laikā no administratora pieprasījuma nosūtīšanas dienas novērst konstatētos trūkumus, ja tādi ir konstatēti pieteiktajā prasījumā.

Praksē konstatēto trūkumu raksturs var būt dažāds un to novēršanai likumā noteiktais termiņš var būt nepietiekams. Īpaši, ja administrators ir nosūtījis lūgumu novērst trūkumus īsi pirms brīvdienām vai svētku dienām, kā tas dažkārt tiek praktizēts. Grūtības novērst trūkumus šobrīd likumā paredzētajā termiņā rodas, piemēram, ja ir nepieciešama dokumentu tulkošana vai izprasīšana no ārvalstīm. Tāpēc ir nepieciešams paredzēt, ka trūkumu novēršanas termiņu nosaka administrators, ņemot vērā attiecīgās situācijas faktiskos apstākļus un likumā noteikto minimālo un maksimālo trūkumu novēršanas termiņa robežu.

2.9. Ar tiesas lēmumu atzīto prasījumu apstrīdēšana

- ĀIPL ierosina ML 75.panta otrajā daļā paredzēt atrunu, ka administratoram ir tiesības apstrīdēt tiesas lēmumu par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, ja administrators uzskata, ka prasījums ir nepamatots. Kā arī ierosina CPL 406¹⁰.pantā noteikt īpašu tiesas lēmuma pārsūdzēšanas termiņu, kas tiek skaitīts no parādnieka pasludināšanas par maksātnespējīgu.

Saskaņā ar ML 75.panta otro daļu, kreditora prasījumu, kas nodibināts ar tiesas nolēmumu, administrators var neatzīt vai daļēji atzīt tikai tad, ja ir pierādījumi par to, ka pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās parādnieks saistību izpildījis pilnībā vai daļēji. Praksē ir gadījumi, kad izmantojot šo normu, tiesas ceļā prasījuma tiesības pret parādnieku uz juridiski apšaubāma pamata iegūst ar parādnieku saistītas trešās personas, kuras maksātnespējas procesa gaitā attiecīgi iegūst kontroli pār kreditoru lēmumu pieņemšanu, kā arī pretendē uz proporcionāli lielāko daļu no atgūtajiem līdzekļiem. Visvienkāršāk tas ir realizējams, izmantojot CPL 50¹.nodaļā paredzēto saistību piespiedu izpildi brīdinājuma kārtībā, jo šīs salīdzinoši ātrās procedūras ietvaros galvenais priekšnoteikums tiesas lēmumam par saistību piespiedu izpildi ir parādnieka iebildumu neesamība. Ja parādnieks ir

ieinteresēts šāda lēmuma tapšanā, lai pastarpināti varētu kontrolēt paredzamo maksātnespējas procesu, iebildumi netiek celti un tiesai nav pamata nepieņemt lēmumu par saistību piespiedi izpildi pret parādnieku.

Šobrīd maksātnespējas procesa ietvaros, saņemot pēc būtības nepamatotu prasījumu, par kuru ir pieņemts lēmums par saistību piespiedi izpildi brīdinājuma kārtībā, administratoram nav pamata to neatzīt, kā rezultātā tiek aizskartas pārējo kreditoru intereses un maksātnespējas process pakļauts stratēģiskām darbībām, kas vērstas uz atsevišķu personu interešu apmierināšanu.

Lai šo situāciju novērstu, ir jāizdara grozījumi, gan ML 75.panta otrajā daļā, gan arī CPL 406.¹⁰ pantā, paredzot administratoram tiesības 3 mēnešu laikā no parādnieka pasludināšanas par maksātnespējīgu apstrīdēt darījumu, uz kura pamata ir pieņemts lēmums par saistību izpildi brīdinājuma kārtībā.

2.10. Kreditora statusa saglabāšana, ja tiek apstrīdēts administratora lēmums par prasījuma neatzīšanu

- ĀIPL ierosina precizēt ML 75.pantu un atrunāt gadījumu, kad administrators neatzīst kreditora prasījumu, kreditors pārsūdz administratora lēmumu tiesā un tiesa konstatējot, ka ir strīds par tiesībām, dod kreditoram termiņu prasības celšanai vispārējā kārtībā. Ja kreditors ceļ prasību tiesas noteiktajā termiņā, kreditoram ir saglabājams kreditora statuss maksātnespējas procesā, bet bez balsstiesībām.

Burtiski tulkojot spēkā esošās ML 75.panta ceturrtās daļas redakciju, kreditors, kura prasījumu parādnieks vai administrators apstrīd, zaudē kreditora statusu brīdī, kad tiesa pieņem lēmumu par administratora lēmumu, ar kuru prasījums nav atzīts. Kreditora statusa saglabāšana arī neatzīta prasījuma gadījumā (ja kreditors ceļ tiesā prasību par sava prasījuma atzīšanu), ir pamatota ar to, ka šāds kreditors jebkurā gadījumā ir ieinteresēts maksātnespējas procesa norisē, jo procesa iznākums (atgūtie līdzekļi utml) var būtiski ietekmēt šī kreditora prasījuma apmierināšanas iespējas, ja pēc strīda izskatīšanas tiesa atzīst kreditora prasījuma pamatotību. Tāpēc kreditora statuss, iespējas sekot procesam un tikt uzklautam procesā, attiecīgajam kreditoram ir saglabājams tik ilgi, kamēr kreditors ar likumā noteiktajiem tiesiskajiem līdzekļiem turpina aizstāvēt savas tiesības.

2.11. Paziņošana par kreditora prasījuma atzīšanu

- ĀIPL ierosina papildināt ML 75.panta piekto daļu ar šādu teikumu: *Administratora lēmums par kreditora prasījuma atzīšanu triju dienu laikā pēc tā pieņemšanas elektroniski nosūtāms attiecīgajam kreditoram.*

Šobrīd ML 75.panta regulējums prezumē, ka kreditoram, nesaņemot atbildi no administratoru par sava prasījuma izskatīšanas rezultātiem, ir jāpieņem, ka prasījums ir atzīts. Tomēr praksē ir gadījumi, kad administrators, uzskatot, ka ir atzinis kreditora prasījumu, kļūdaini novērtē atzīstamās parāda summās, to sadalījumu pamatparādā un blakus prasījumos, ka arī var kļūdaini novērtēt arī citus apstākļus.

Šādus pārpratumus ir iespējams ātri novērst, ja kreditors savlaicīgi saņem administratora lēmumu par prasījuma atzīšanu. Savukārt, ja kreditors par to uzzina tikai pēc kreditoru reģistra saņemšanas, saskaņā ar ML 78.panta trešo daļu, ir nepieciešams patērēt papildus laiku, lai kļūdu labotu, ir nepieciešams koriģēt un vēlreiz izsūtīt kreditoru prasījumu reģistru.

Kopš saziņa ar kreditoriem notiek elektroniski, pozitīva lēmuma nosūtīšana neprasa ievērojumus papildu resursus, turklāt ļauj kontrolēt administratora rīcību ML 75.panta sestajā daļā noteiktā termiņa izpildīšanā.

2.12. Cita kreditora prasījuma apstrīdēšanas termiņš

- ĀIPL ierosina papildināt ML 80.panta otro daļu ar šādu teikumu: *Ja administrators ir pieņēmis lēmumu par cita kreditoru prasījuma atzīšanu, pamatojoties uz tiesas lēmumu, ar kuru atcelts sākotnējais administratora lēmums, kreditors ir tiesīgs pārsūdzēt attiecīgo administratora lēmumu ne vēlāk kā mēneša laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas.*

ML 80.panta otrā daļa paredz termiņus, kādos kreditors var apstrīdēt administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu. Šajās normas nav atrunāts gadījums, kad administrators sākotnēji nav atzinis kreditora prasījumu, bet pēc tam kad pēc attiecīgā kreditora sūdzības tiesa ir atcēlusi administratora lēmumu, administrators prasījumu ir atzinis. Arī šādā gadījuma pārējiem kreditoriem ir dodama iespēja apstrīdēt administratora lēmumu, jo iespējams, ka prasījums ir atzīts, neņemot vērā būtiskus apstākļus vai apsvērumus, ko citiem kreditoriem nav bijusi iespēja paust.

2.13. Pieaicināto personu dalība kreditoru sapulcē

- ĀIPL aicina precizēt ML 86.pantu vai arī izdot skaidrojošas vadlīnijas par personām, kas var piedalīties kreditoru sapulcē.

Praksē ir gadījumi, kad administratori, šauri tulkojot ML 86.pantu, liedz dalību kreditoru sapulcē personām, kuras ir pieaicinājis kreditors savu interešu efektīvākai nodrošināšanai, piemēram, tulku (ja kreditors ir ārvalstnieks) vai juridiskas palīdzības sniedzēju (ja kreditoram nav specifisku zināšanu par sapulcē izskatāmo jautājumu). Šāda prakse neveicina ML pamatos esošo kreditoru aizsardzības mērķa sasniegšanu un ir nepieciešams to mainīt.

ML 86.pantā vai šo pantu skaidrojošās vadlīnijas ir jānorāda, ka kreditoru sapulcē var piedalīties, ne tikai kreditors (personiski vai ar pārstāvja starpniecību), bet arī kreditora pieaicinātas personas, kas sniedz kreditoram tehnisku vai juridisku palīdzību sapulces gaitā.

2.14. Balsojums par jauna administratora ieteikšanu

- ĀIPL ierosina precizēt ML 90.panta otro daļu, nosakot, ka nodrošinātajam kreditoram ir balsstiesības arī pieņemot lēmumu par jauna administratora kandidāta ieteikšanu.

Pašreizējā ML 90.panta redakcija ir pretrunīga un var tikt dažādi tulkota. Ja likumdevēja mērķis ir bijis iesaistīt nodrošināto kreditoru jautājumā par

administrators nomaiņu, tad būtu loģiski pieņemt, ka nodrošinātais kreditors var balsot arī par jauno amata kandidātu, jo administrators izvēle tiešā veidā var skart nodrošinātā kreditora intereses.

2.15. Atlīdzības neizmaksāšana administratoram atcelšanas gadījumā

- ĀIPL ierosina svītrot ML 169.panta piekto daļu un izteikt sesto daļu šādā redakcijā: *(6) Administratoram netiek noteikta atlīdzība gadījumā, ja viņš tiek atcelts no amata šā likuma 22.panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7.punktā, kā arī 90.pantā minēto iemeslu dēļ.*

Saskaņā ar ML 90.panta pirmo daļu, kreditoru sapulce var pieņemt lēmumu par administrators atcelšanas ierosināšanu, ja administrators nav nodrošinājis efektīvu maksātspējas procesa norisi. Ņemot vērā to, ka neefektīva maksātspējas procesa vadīšana var būt saistīt gan ar prettiesisku rīcību, gan zaudējumu radīšanu kreditoriem, arī šajā gadījumā ir jāpiemēro ML 169.panta sestās daļas sekas, t.i. nav jāizmaksā atlīdzība administratoram.